

Тетяна ЖЕЛЮК,
д.е.н., професор кафедри менеджменту, публічного управління та персоналу,
Олександр БРЕЧКО
к.е.н., доцент, докторант кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнський національний університет

ЦИФРОВІЗАЦІЯ РИНКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Розвиток цифрової економіки під впливом технологічної революції передбачає трансформацію інституційних секторів, галузей, ринків національної економіки, модернізацію бізнес-процесів, зміни форм та методів управління як на макроекономічному так і на регіональному та локальному рівнях. Свідченням цього процесу є створення онлайн-ринків віддалених послуг, яких наразі нараховується понад 150. До цих ринків приєднуються локальні біржі віддаленої роботи. Якщо у 2013 р. через ринки віддаленої роботи за надані послуги було отримано доходів у формі 1,4-1,5 млрд. доларів, то у 2018р. – 5 млрд. доларів [1].

Основними драйверами розвитку ринків стають розвиток цифрових технологій (хмарні технології, штучний інтелект, роботизація тощо), нові конкурентні форми зайнятості: зайнятість у вигляді фрілансу, краудсорсинга, інсорсинга, гнучких форм включення професіоналів у трудову діяльність, дистанційна зайнятість, проектна форма зайнятості та ін.

За розрахунками міжнародних аналітичних центрів до 2030 року 30% функцій робочої сили будуть автоматизовані за допомогою цифрових технологій. Нині дефіцит фахівців, які мають необхідні цифрові навички, займає перше місце серед загроз для зростання, тому 14 % робочої сили змушені будуть змінювати професію та перекваліфуватися [2].

Важливим кроком до цифрової трансформації ринків національної економіки є інтеграція України до Єдиного цифрового ринку ЄС, що передбачає усунення регуляторних бар'єрів та об'єднання національних ринків країн ЄС в єдиний загальноєвропейський, що спростить торгівлю та пришвидшить економічний і соціальний розвиток. За дослідженнями Міністерства цифрової трансформації можливий приріст ВВП України від входження в єдиний цифровий простір становитиме 12,1%, а зростання добробуту громадян – на 3,6-7,8%. Поступове наближення регуляторного середовища та цифрового розвитку України до рівня ЄС у рамках інтеграції до Єдиного цифрового ринку ЄС вплине на двосторонню торгівлю між Україною та ЄС: зростання експорту з України до ЄС товарів на 11,8-17% (2,4-3,4 млрд дол. США), послуг – на 7,6-12,2% (302,5-485,5 млн. дол. США) [3].

Цифровізація української економіки та суспільства є одним з важливих складників не лише обраного Україною вектору європейської інтеграції, а й розвитку країни загалом, вона отримує кращий доступ та зниження цін на цифрові інноваційні товари та послуги, захист прав споживачів; розвиток інноваційних продуктів та послуг та цифрової інфраструктури.

Цифровізація ринків проявляється через інноваційні форми ведення бізнесу, серед яких вагоме місце займає електронний аутсорсинг, який передбачає передачу права надання послуги стороннім організаціям з використанням комп'ютерних програм та Інтернету. Дана форма аутсорсингу є більш адаптивною та конкурентною, оскільки передбачає залучення додаткових кваліфікованих трудових ресурсів при одночасному скороченні соціальних виплат в суб'єкта господарювання, який використовує послуги електронного аутсорсингу, використання аутстафінгу (залучення компанією на час виконання певної роботи позаштатних працівників, які мають відповідні знання, професійні навички та досвід), лізингу персоналу (надання персоналу компанії-користувачу на певний період); мобільність і скорочення постійного штату співробітників, залучення тимчасової робочої сили, залежно від необхідності, доступ до кращих професійних навичок та локального резерву робочої сили; використання стандартизованих міжнародних процесів та міжнародних контрактів; концентрація капіталу, розподіл бізнес-ризиків; передача замовлень на виконання науководослідних та дослідно-конструкторських робіт на замовлення транснаціональних корпорацій.

Найбільший вплив на розвиток електронного аутсорсингу здійснюють нові технології, поліпшення освіти робочої сили, зниження опору до мобільності, впровадження хмарних і мобільних рішень, економічні та політичні чинники. Нині виділяють різні його інноваційні форми [1, с. 64]:

Залежно від місцезнаходження замовника і виконавця та підпорядкованості між ними виокремлюють наступні види аутсорсингу: 1) офшоринг – замовник і виконавець перебувають у різних країнах, при цьому виконавець є підрозділом замовника; 2) аутсорсинг – замовник і виконавець перебувають в одній країні, при цьому виконавець є незалежним підприємством; 3) офшорний аутсорсинг – замовник і виконавець перебувають у різних країнах, але при цьому виконавець є незалежним підприємством.

Залежно від завдань, які передаються на рішення виконавцям, виокремлюють наступні види аутсорсингу: 1) виробничий аутсорсинг – передача виробничих функцій виконавцю; 2) аутсорсинг бізнес-процесів – передача виконавцю процесів, які не є основним видом діяльності замовника; 3) ІТ-аутсорсинг – передача на обслуговування інформаційних систем замовника (наприклад, розробка або підтримка програмного обладнання, створення сайтів, обслуговування супутньої техніки).

Значна економія фінансових ресурсів, яку забезпечує електронний аутсорсинг, зумовили появу його офшорної форми. Офшорний аутсорсинг забезпечує економічність та ефективність бізнес-процесів за рахунок використання уже підготовлених фахівців, низьких податкових ставок, низьких витрат за рахунок використання дешевих факторів виробництва.

Для примноження цифрового потенціалу України необхідно на державному рівні підтримувати розвиток підприємницької інноваційної культури (цифрового підприємництва), вітчизняних ІТ професіоналів та їхні стартапи, для яких необхідно створити комфортні зручні інституційні рамки: податкові та правові умови. Така підтримка сприятиме посиленню потенціалу вітчизняної ІТ індустрії, допоможе збільшити її частку у ВВП України та збільшить інвестиції, сприятиме зростанню продуктивності праці. В зворотньому випадку зволікання прогресивними змінами впливатиме на рівень життя, посилюватиме нерівність у доступі до соціальних, економічних, освітніх, культурних та інших можливостей внаслідок нерівного доступу до інформаційних комп'ютерних технологій; посилить біфуркаційність економічної системи загалом. Також важливим є залучення регіонів до цифрової трансформації, зокрема розвитку цифрової інфраструктури, забезпечення швидкісного Інтернету та рівного цифрового доступу широких верств суспільства, нові можливості для різних гендерів та людей з обмеженими можливостями; використання потенціалу кібербезпеки та розвитку системи захисту персональних даних. Цифровізація ринків національної економіки шляхом активного використання новітніх технологій сприятиме перетворенню України у інноваційний технологічний хаб Європи.

Список використаних джерел

1. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf
2. McKinsey Quarterly 2018 Number 4: Overview and full issue. – McKinsey Quarterly, 14 Dec 2018, <https://www.mckinsey.com/business-functions/mckinsey-digital/our-insights/mckinsey-quarterly-2018-number-4-overview-andfull-issue>.
3. Інтеграція в Єдиний цифровий ринок ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mihajlo-fedorov-integraciya-v-yedinij-cifrovij-rinok-yes-spriyatime-zrostannyu-vvp-ukrayini-do-121>